

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ

УДК 930.859(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/1.41>**Сошніков А.О.**

Харківська державна академія культури

ОРІЄНТАЛЬНИЙ АКЦЕНТ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У даній статті розглядається орієнтальний акцент у творчості Лесі Українки як основа формування вітчизняних сходознавчих студій. Зазначається, що у другій половині XIX ст., з ростом популярності єгиптології, в Єгипет стало прибувати все більше європейських мандрівників. Єгипет став одним з перших популярних серед європейських туристів напрямків на Близькому Сході. Їх приваблювали містичні і екзотичні історії, цікавили місцеві архітектурні пам'ятники і можливість поправити здоров'я, зимуючи на Близькому Сході. До Єгипту стали час від часу прибувати й представники української шляхти та інтелігенції. На тлі загальноєвропейського захоплення історією, культурою та мистецтвом цивілізації Стародавнього Сходу на зламі XIX–XX ст. цілком закономірним виявляється орієнтальний акцент у житті та творчості видатної української поетеси, письменниці, перекладачки Лесі Українки. Ще упродовж 1890–1891 рр. Л. Українка написала посібник «Стародавня історія східних народів». Ця праця, що в силу своєї природи мала компілятивний, описово-дидактичний характер, усе ж увиразнювала ті періоди й колізії розвитку людства, які найбільше цікавили молоду авторку. Відвідування Л. Українкою Каїрського музею, споглядання пірамід Гізи, вивчення сходознавчих досліджень, осмислення історії, вірувань, звичаїв східних народів поглибили орієнталістську тематику в її поетичній та драматичній творчості, спонукали до перекладацької діяльності. Перешукуючи історичні джерела, вона натрапила на різні цікаві теми для літературного опрацювання. Єгипетські нариси Л. Українки стали першою спробою української орієнталістики впорядкувати знання про Схід на українській ментальній основі.

Ключові слова: Леся Українка, орієнталістика, сходознавство, Стародавній Єгипет, єгиптологія.

Постановка проблеми. У XIX ст. починається епоха «великих археологічних відкриттів», які мали для історії археології та взагалі гуманітарних наук таке ж значення, яке мали великі географічні відкриття для історії людства. Найбільш значними були відкриття, зроблені в Єгипті, що започаткували східну археологію.

З ростом популярності єгиптології, в Єгипет стало прибувати все більше європейських мандрівників. Єгипет став одним з перших популярних серед європейських туристів напрямків на Близькому Сході. Їх приваблювали містичні і екзотичні історії, цікавили місцеві пам'ятки і можливість поправити здоров'я, зимуючи на Близькому Сході. До 1870-х рр. більшість туристів подорожували вздовж Нілу в дахабіях – великих вітрильних плавучих будинках. Подорож з Каїра в Луксор тривало 40 днів тоді коштувала близько 110 фунтів стерлінгів – за нинішнім курсом близько 12 тис.

фунтів стерлінгів (17 тис. доларів). До Єгипту стали час від часу прибувати й представники української шляхти та інтелігенції.

Зокрема, результатом єгиптоманії української шляхти стала поява сходиночок до неба – пірамід – у самому несподіваному місці – шляхетських маєтках Полтавщини. Перша полтавська піраміда з'явилась після того, як на початку 1860-х рр. Єгипет довелося відвідати українському шляхтичу Олександру Дмитровичу Білевичу, який відбував службу морського офіцера у російському флоті. Його настільки сильно вразили пам'ятки стародавньої цивілізації, що, повернувшись в додому у свій полтавський маєток (нині Комендантівка), він за 13 років збудував там власну піраміду-усипальницю – квадратну в основі, висотою 15 м. За легендами, гранітні блоки, добути з місцевого кар'єру по дерев'яних жолобках тросами зтягували нагору, а у вапняковий розчин дода-

вали свіжу кров забитої худоби та яєчні білки. Всередині цієї споруди знаходилося три поховальні камери, сполучені між собою підземними ходами, у верхньому її ярусі розташовувались ікони й вівтар, вінчала всю цю споруду кам'яна куля з православним хрестом наверху. У цій піраміді О. Білевич поховав свою померлу дружину, а через багато років і сам знайшов тут вічний спокій. Інша полтавська піраміда була побудована з місцевої цегли і граніту наприкінці XIX ст. членом масонської ложі Гнатом Закревським у його маєтку Березова Рудка, з дотриманням усіх правил спорудження єгипетських пірамід: у ній в основі чотири кути, а ребра її граней чітко спрямовані за сторонами світу. Біля входу знаходилась статуя Ісиди, а на портику над входом був встановлений православний хрест. Ззовні піраміда була покрита цементом так, аби створювалась ілюзія облицювання плитами. Внутрішні поверхні стін були розписані, з одного боку – біблійними символами, а з іншого – фресками у давньоєгипетському стилі. У центрі знаходився православний вівтар оздоблений великим кам'яним хрестом. 1906 р. Г. Закревський помер, і його набальзамоване тіло було поховано у збудованій ним піраміді.

Ці полтавські піраміди з їх давньоєгипетськими праобразами споріднює насамперед форма й елементи оздоблення, що витримані у псевдоєгипетському стилі, але порівнювати їх треба скоріше не з царськими усипальням, а з похованнями знатних єгиптян.

Історією та культурою стародавніх цивілізацій Сходу цікавився славетний український письменник Іван Франко, котрий переклав давньоєгипетські «Казку про двох братів» та поему «Сатні і Табубу», [10, с. 7–8], а також схвально оцінював твір французького єгиптолога Жоржа Масперо «Старинна історія східних народів», зазначаючи, що «незважаючи на те або власне тому, що се праця першорядного спеціаліста, вона написана так яскраво і приступно, що її з користю і приємністю може прочитати не лише гімназійний ученик, але також кожний писемний селянин» [11, с. 354].

Отже, на тлі загальноєвропейського захоплення історією, культурою та мистецтвом цивілізацій Стародавнього Сходу на зламі XIX–XX ст. цілком закономірним виявляється орієнтальний акцент у житті та творчості видатної української поетеси, письменниці, перекладачки Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач-Квітки, 1871–1913). Втім цей акцент мав свій самобутній, оригінальний підхід, пов'язаний, насамперед, з тим, що

історичні пошуки письменниці ставали підґрунтям до її літературно-художніх інтерпретацій емпіричного фактажу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема орієнтального аспекту у творчості Лесі Українки є об'єктом вивчення не багатьох дослідників. Основним джерелом з даного питання є мемуари і спогади сучасників та велика епістолярна самої письменниці.

Постановка завдання. У даній статті розглядається орієнтальний акцент у творчості Лесі Українки як основа формування вітчизняних сходинкових студій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так сталося, що через тяжку хворобу (туберкульоз кісток) середню освіту майбутня велика українська поетеса і письменниця Леся Українка ((Лариса Петрівна Косач-Квітки) здобувала вдома. Значний вплив на формування її світогляду мав дядько (рідний брат матері) Михайло Петрович Драгоманов – відомий вчений, мислитель і публіцист. Він стежив за її лектурою, рекомендував до читання ті чи інші книжки європейських авторів.

Ще упродовж 1890–1891 рр. Леся Українка написала для навчання своєї молодшої сестри Ольги посібник «Стародавня історія східних народів». Ось що пише з цього приводу Ольга Косач-Кривинюк, тобто та сама молодша сестра, для якої, власне, і створювався цей підручник: «Леся Українка, яка була ще зовсім молодою дівчиною, то вчила свою молодшу сестру. Перед тим як вчити її історії, Леся Українка звернулася до свого дядька Михайла Драгоманова і попросила його поради, як краще то по яких джерелах складати курс стародавньої історії» [6, с. 9]. На той час М. Драгоманов був тим одним з небагатьох вітчизняних дослідників, який міг надати Л. Українці найкращу консультацію з даного питання, бо на цей час вже мав певний досвід його вирішення: у своїй статті «Положення та завдання науки стародавньої історії» він подавав перелік виданих у Західній Європі пам'яток Стародавнього Сходу. О. Косач-Кривинюк згадує, що «Драгоманов віднісся дуже уважно до того прохання своєї улюбленої племінниці, вибрав німецькі та французькі книжки, які радив їй як джерела, і прислав їй, додавши докладні поради про складання курсу історії» [6, с. 9]. Він, зокрема, вказує Лесі переклади Рігведи – німецькі А. Людвіга та французькі С. Л. Ланглуа: «Уривки, що ти читала у Менара (Menard) – з Ланглуа» [2, с. 188].

Зумовлене хронічним недугом та малосприятливими сімейними обставинами життя поетеси

проходило у безперестанному подорожуванні по місцях лікування (включно до далеких країн за межами батьківщини) та служби її чоловіка Климента Квітки. Так, у травні 1899 р. вона перебуває на лікуванні у Німеччині і у листі до матері з Берліна від 12 травня 1899 р., ділилася своїми враженнями після відвідин столичного музею: «Там в нижньому етажі подивилась ассіро-египетський відділ, я ж, властиве, цих речей ніколи в оригіналах не бачила. Найцікавіші здались мені сфінкси, таки справді «таємні істоти» і я не вірю, щоб то були образи раннього сонця, вони всі злогодні, таємні і страшні – чого ж би сонце мало бути таким?» ...» [7, с. 230].

Відвідання Берлінського музею надихнуло поетесу до написання 24 липня 1900 р. поеми «Сфінкс», у якій вона намагається розгадати загадку створення так званого Великого Сфінкса – витесаного з монолітного вапняка гігантського тіла лежачого лева з людським обличчям, найдавнішої монументальної скульптури на Землі [5, с. 238–239]. А вже наступного дня, 25 липня 1900 р., Л. Українка написала поему «Ра-Менеїс». Йдеться про те, як через багато століть після смерті цариці Ра-Менеїс, араби знаходять її мумію у пустелі і продають європейцям – так цариця потрапляє у новітній храм – Британський музей. Але під впливом сирого лондонського клімату мумія, відірвана від теплої рідної землі, розпадається [5, с. 239–243].

В 1904 р. Л. Українка почала писати цикл поем «Єгипетські барельєфи». Одна з них, «Напис в руїні», розповідає про марне прагнення єгипетського володаря будівництвом гробниці увіковічити пам'ять про себе [5, с. 348].

У ті часи майже єдиним способом лікування туберкульозу, на який страждала Л. Українка, було перебування у сухому та гарячому кліматі. Тож у листопаді 1909 р. вона вперше вирушає до Єгипту, де у 1909–1911 р. перебуває на лікуванні в містечку Хелуані – відомому курорті в передмісті Каїра, зупинившись у в готелі-віллі «Континенталь». В одному з листів до матері (3 січня 1910 р.) Леся ділиться своїми першими враженнями від цієї екзотичної країни: «Бачили ми великі піраміди і великого Сфінкса – се справді щось єдине на цілм світі! Ніякі картини, фотографії і т. и. не можуть дати справжнього поняття про душу сих камінних істот. Особливо Сфінкс – він має велику тисячолітню душу, він має живі очі, він немов бачить вічність. А який там пейзаж переклад очима в сфінкса!.. Не розчарував мене Єгипет, а ще більше причарував, і тепер тільки я зрозуміла

його до кінця геніальний хист, як пробувала в Каїрському музеї» [8, с. 78–180].

Л. Українка порівнює, співставляє пам'ятки культури цієї африканської країни з українською культурою, поступово зживаючись з Єгиптом. У листі до Бориса Грінченка від 15 лютого 1910 р. вона пише наступне: «...Між іншим перекладаю давньоєгипетські ліричні пісні (не з ієрогліфів, а з німецького перекладу), що заінтересували мене подібністю до... українських! Уже б хто сподівався! Збираюсь писати єгипетські враження, але ще ні слова не написала. Хороша се сторона, і я вже звикла любити її не як чужу» [8, с. 188–191].

В це час поетеса створила поетичний цикл «Весна в Єгипті», у якому першою з українських письменників змалювала екзотичні єгипетські пейзажі, зокрема краєвиди єгипетської пустелі. Українець Микола Охріменко, який перебував на той час на лікуванні у Єгипті і мешкав у «Континенталі» згадує про враження поетеси від споглядання нею піщаної бурі: «Знайомство моє з Ларисою Петрівною відбулося в перші дні по приїзді. Я був тоді гімназистом IV класу, і Лариса Петрівна запропонувала мені вивчати з нею німецьку мову. Незабаром в Лариси Петрівни набралось 6–8 учнів різного віку з якими вона вивчала мови. Лариса Петрівна була дуже жвавою, рухливою, наскільки їй дозволяла хвороба. Туберкульозна інфекція уразила в неї ліву ногу, ліву руку і горло. Вона кульгала, а ліва рука завжди була в рукавичці. Заняття наші завжди відбувалися на повітрі, або на веранді, або ж в саду. Пам'ятаю, якось я звернув увагу Лариси Петрівни на незвичайний колір неба, яке до зеніту було фіолетово-олове, а до південної сторони горизонту багряно-червоне, місцями оранжеве. Лариса Петрівна зацікавилася і попросила мене допомогти їй підвестися з шезлонга, пройшла на відкрите місце і довго дивилася на небо. До неї підійшли арабські хлопчики, мої ровесники Саїд і Мухаммед; вони пояснили нам, що зараз почнеться «хамсін» і що треба скоріше зайти в приміщення... Виявилось, що хлопчики мали рацію; за 15–20 хвилин піщаний гураган перервав наші заняття. За час нашого перебування у Гелуані «хамсін» бував кілька разів. Але я припускаю, що свій вірш «Хамсін» Лариса Петрівна написала під враженням саме цього «хамсіна» [9, с. 495–496].

Вже до січня 1910 р. Л. Українка виготовила дванадцять перекладів, які були опубліковані згодом у «Літературно-Науковому Віснику» в Києві, т. 9, 1910 р. під загальним заголовком «Ліричні пісні давнього Єгипту». Вона написала цікаву

вступну статтю до цього циклу, високо оцінюючи поетичну вартість віршів: «Пісні, подані тут, не фантазія і не наслідування. Се справжні твори давньої єгипетської поезії, що доховалися до нашого часу на каміннях, у трунах молодих дівчат – і на смітниках великих давніх міст (через те декотрі маємо тільки в уривках). Кожна з них має більш ніж 3000 літ, одна тільки («Напис на стовпі») «молодша», бо походить 700 року до Різдва Христового. Перекладені вони на нашу мову не з єгипетського первотвору, звичайно, а з наукового німецького перекладу професора А. Відемана, причому з прозаїчної форми повернені в віршовану. Зроблено се тому, що коли однаково точного перекладу дати не можна, не будучи єгиптологом, і коли ритміка єгипетського вірша та й сама вимова єгипетських слів нікому не відома (єгипетське ж письмо дає тільки ідеї, а не звуки), то зосталося єдино можливим перекладати не букву, а дух первотвору. Дух же той, гадаю, не можна було б передати, перекладаючи пісню не піснею, а прозаїчним переказом, – не можна собі уявити ніякої пісні в такій формі. Крім того, деякі з тих пісень, попри екзотичні подробиці, в цілому промовляють чимсь таким близьким, знайомим, що ритм рідної нашої пісні самохіть пристає до того тричі тисячолітнього змісту. Таке було почуття перекладача, а якщо воно привело до помилки, то, може, колись український єгиптолог настане, що ту помилку поправить. Тим часом хотілося, показати хоч так сі зразки ясної, радісної поезії великого загадкового народу. Для того народу не була веселою – вся історія його пройшла під гнітом або своїх деспотів, або чужих напасників – і все ж таки десь бралася сила не закривати очей на радощі світу й життя; може, тому той народ і прожив так довго!..» [4, с. 287–288].

1910 р. український історик та археолог Дмитро Іванович Яворницький відвідав Грецію, а затим – «країну пірамід». Під час подорожі він оглянув музеї Афін, Александрії та Каїра, а в Хелуані розшукав Л. Українку. Цей вже літній вчений здивував її дивовижною життєвою та професійною енергетикою. У листі від 15–16 лютого 1910 р. Леся розповідає Михайлу Кривинюку про те, що «вчора був у мене Яворницький, що ледве знайшов мене, бо шукав у пансіоні пані Білінської, – казав, що се Ви йому таку адресу дали, але се він, певне, щось наплутав, бо я ж усі свої адреси подавала додому і Ви їх мали знати. Ну, та дарма, все ж він мене знайшов, і се дуже приємно, бо взагалі тут не часто українця побачиш, а крім того, він видався мені симпатичним і

інтересним чоловіком. Тепер він поїхав у горішній Єгипет оглядати тамошні руїни, а на поворот проживе тут з тиждень на нашій віллі для відпочинку. Він завзятий дід – лазив і на піраміди, і в піраміди, і де тільки його не носило! Се в 60 літ і з ревматизмом Ну-ну! Треба буде з ним ще раз в єгипетський музей поїхати – на «пані з золотим обличчям» подивитись (там є така одна красавиця)» [8, с. 191–192].

Після приблизно піврічного перебування в Хелуані Л. Українка створила дуже цікавий поетичний цикл «Весна в Єгипті», що складався з семи поезій, що відрізняються між собою формами й змістом, але поєднані спільним тлом єгипетського екзотичного краєвиду.

Відвідування експозицій Каїрського музею, споглядання пірамід Гізи, Великого Сфінксу та цікаве спілкування з Д. І. Яворницьким повернули Лесю Українку у 1910 р. до написання рукопису «Стародавньої історії східних народів». Справа просувалась, письменниця замислила готувати рукопис до друку і протягом 1911 р. старанно доопрацьовувала його. В листі до сестри Ольги від 1 (14) жовтня 1911 р. Л. Українка вказувала: «Тепер я переглядаю історію (вже кончила «учитись») і як тільки скінчу, то пошлю. Назвати її слід: «Історія давніх народів Сходу. – Зложила Леся Українка по Менару, Масперо і інших» [8, с. 278]. Але за життя авторки ця книга так і не побачила світ, а була надрукована вже після її смерті 1918 р. у Катеринославі сестрою Ольгою Косач-Кривинюк. Це був перший українськомовний навчальний посібник з сходознавства, у якому розглянуто шість стародавніх держав Близького і Середнього Сходу, описано їхні державний устрій, побут, звичаї, культуру, письмо. Обумовлено, що Стародавньому Єгиптові, чиею історією і культурою Леся цікавилась перш за все інше, приділено набагато більше уваги, ніж усім іншим стародавнім цивілізаціям.

В другу подорож до Єгипту Леся Українка відправилась взимку 1911 р., і вже після чотирьох місяців перебування в Хелуані стан її здоров'я значно покращився – адже, після того, як вона повернувшись в Україну, а потім поїхала до Грузії, де працював її чоловік Климент Квітка, то поринула у активну творчу діяльність, зокрема, написала свою славетну драму-феєрію «Лісова пісня». Однак цього разу «єгипетської поправки», як сама поетеса називала свої оздоровлюючі поїздки в Хелуан, вистачило ненадовго, але через матеріальні складнощі вирушити в третю подорож до Єгипту Леся змогла аж наприкінці 1912 р.

Під час цієї, останньої подорожі до Єгипту її здоров'я погіршало настільки, що навіть писати довгі листи до родини їй ставало все важче. Багато часу вона проводила на дворі, сидячи в шезлонгу й спостерігаючи за життям місцевих жителів, таким чином плануючи використати отримані враження в майбутніх творах, про що писала з Хелуана своїй подрузі, українській письменниці Ользі Кобилянській: «Хочеться комусь написати одну новелку і одно дитяче оповідання на єгипетські теми, але не стародавні, а теперішні». Зацікавлювало мене життя, а радше психологія, тутешнього мусульманського гаремного жіноцтва (сього року я мала нагоду його пізнати ближче) і тутешніх «дітей вулиці, що зростають зовсім таки «під голим небом» і напрощуд уміють дати собі раду. Але і се не буду писати тепер, нехай уже дома (додому поїду, може, на великоднім тижні), а тут, коли матиму силу, займусь чиймсь «У неділю рано»... (я його взяла з собою, але не писала, поки була розклеєна, боялася спартачити)» [8, с. 387].

Покидаючи Єгипет, Леся ніби відчувала, що бачить цю країну, яку встигла полюбити як рідну, останній раз, це відчутно з її листа до О. Кобилянської від 3 травня 1913 р.: «Коли б хтось дорогий міг бачити той золотий Єгипет тоді, як хтось виїздив звідти! От уже був золотий та щирозлотий! На горизонті золоті піски без краю, а попри залізницю понад водою золота пшениця хвилює-хвилює і наче тече в пустиню як золоте море. Сеж у Єгипті жнива починаються, а в нас оце через два дні люде вийдуть на поле качати крашанки по молодих рунах збіжжя на Святого Юрія. Покидаючи Єгипет, хтось усе думає: «Чи буду я ще його бачити?...» Хтось хотів би, ще, але не так, як сей рік. Сеї зими хтось увесь час пролежав та проси-

дів у своєму пансіоні, як добре вихована арабська дама в гаремі, не зложив навіть візити Великому Сфінксові та пірамідам (тільки бачив раз у раз ті піраміди з своєї веранди), не був і в музею, де такі прекрасні чорнобриві дами з золотими обличчями перебувають в товаристві загадково-радісних рожевих сфінксів. Прекрасно було б, якби хтось та й ще хтось могли б собі колись, узавши дагабію (велику барку з вітрилами), податися Нілом угору до великих зруйнованих святинь у Луксор, Карнак, Есне, Елефантину... Але се тільки мрія, бо хтось тепер може тільки – лежати (як сидить, то вже щастя), на морі чи на суходолі, в Єгипті, чи даінде, однаково... Ну, що ж, проте ж і на лежачих світить сонце і дивляться зорі, і дорогий пурпур єгипетського заходу видко їм, і золота пустиня снує свої гарячі полудневі мрії перед їх очима – те все ще не заказано мені, то й нема чого дуже на mollI настроюватися. Es lebe das LebenII – яке вже там кому суджено! [8, с. 394–395].

Повернувшись з Єгипту, письменниця, за спогадами її близьких, останні тижні свого життя вона працювала над прозовим твором під назвою «Екбаль-ганем» з «психології арабської жінки», але через стан здоров'я, який стрімко погіршувався, мусила раз по раз переривати роботу.

Висновки. Єгипетські нариси Л. Українки стали першою спробою молодої української орієнталістики впорядкувати знання про Схід на українській ментальній основі, зробити його зрозумілим для українців, її поезія на єгипетські теми є оригінальним мистецьким увиразненням її «Історії східних народів», коли поетичні тексти сприймаються ще й як своєрідні барельєфи-ілюстрації із життя Єгипту часів фараонів.

Список літератури:

1. Косач-Кривинюк О. Леся Українка: хронологія життя і творчості. Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук, 1970. 923 с.
2. Недруковані листи М. Драгоманова до Лесі Українки. Червоний шлях. Громадсько-політичний і літературно-науковий місячник. 1923, №4-5 (серпень). С. 187–200.
3. Огнєва О. Леся Українка і Схід. Східний світ. 1995. № 1. С. 76–82.
4. Українка Л. Зібрання творів у 12 т. АН УРСР. Редколегія: Є. С. Шаблійовський (голова) та ін. Т. 2: Поеми. Поетичні переклади. Упорядкування та примітки О. В. Мишанича. Редакція тому Н. О. Вишневська. Київ: Наукова думка, 1975. 367 с.
5. Українка Л. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. Том 5: Поетичні твори. Ліро-епічні твори. Редактори О. Вісич, С. Кочерга; Передмова С. Романов. Упорядкували, коментарі С. Романов, О. Кицан, М. Моклиця та інші. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 928 с.
6. Українка Л. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. Том 10. «Стародавня історія східних народів». Конспекти. Виписки з книг. Нотатки та інше. Редактор Ю. Громик. Передмова О. Огнєва; упорядкували А. Радько, О. Огнєва, І. Біскуп та інші. Коментарі О. Огнєва, В. Приймаченко, О. Романова та інші. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 528 с.

7. Українка Л. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. Том 12. Листи. 1897–1901. Редактор О. Полухович. Упорядкував В. Прокіп (Савчук). Коментарі В. Прокіп (Савчук), В. Агеєва. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 608 с.
8. Українка Л. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. Том 14. Листи (1907–1913). Редактор С. Романов. Упорядкував В. Прокіп (Савчук). Коментарі В. Прокіп (Савчук), В. Агеєва. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 616 с.
9. Українка Леся. Публікації, статті, дослідження. Редактор О.К. Бабишкін. Том 2: Публіцистика, прозові твори, листи. Київ : АН УРСР, 1956. 496 с.
10. Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 томах. Том 5. Поезія. Редколегія: Є.П. Кирилюк (голова) та інші. АН УРСР. Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка. Київ: Наукова думка. 1976.
11. Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 томах. Том 47: Історичні праці (1898–1913). Редколегія: Є.П. Кирилюк (голова) та інші. АН УРСР, Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка. Київ: Наукова думка, 1986. 765 с.

Soshnikov A.O. ORIENTAL ACCENT IN THE CREATIVITY OF THE LESYA UKRAINKA

This article examines the oriental accent in the works of Lesya Ukrainka as the basis for the formation of domestic oriental studies. It is noted that in the second half of the 19th century, with the growing popularity of Egyptology, more and more European travelers began to arrive in Egypt. Egypt became one of the first popular among European tourists sent to the Middle East. They were attracted by mystical and exotic stories, interested in local architectural monuments and the opportunity to improve health by wintering in the Middle East. Representatives of the Ukrainian nobility and intelligentsia began to arrive in Egypt from time to time. Against the background of the all-European fascination with the history, culture and art of the civilizations of the Ancient East at the turn of the 19th–20th centuries. the oriental accent in the life and work of the greatest Ukrainian poet, writer, translator Lesya Ukrainka turns out to be quite natural. During 1890–1891. L. Ukrainka wrote the manual “Ancient History of Eastern Peoples”. This work, by virtue of its nature, had a compilative, descriptive and didactic character; nevertheless revealed the periods and collisions of human development that most interested the young author. L. Ukrainka’s visit to the Cairo Museum, contemplation of the Pyramids of Giza, study of Oriental studies, understanding of the history, beliefs, and customs of Eastern peoples deepened the Orientalist theme in her poetic and dramatic work, and encouraged her to translate. Searching for historical sources, she came across various interesting topics for literary study. L. Ukrainka’s Egyptian essays became the first attempt of Ukrainian orientalists to organize knowledge about the East on a Ukrainian mental basis.

Key words: Lesya Ukrainka, Oriental studies, Oriental studies, Ancient Egypt, Egyptology.